

به نام خدا

برنامه ریزی درسی و یادگیری آموزشی

مولفان :

هادی اسمیه

علی اسلامی

زهرا شکری

انتشارات شرفی

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: اسمیه، هادی، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور: برنامه ریزی درسی و یادگیری آموزشی / مولفان هادی اسمیه، علی اسلامی، زهرا شکری.
مشخصات نشر: انتشارات شرفی (با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۸ ص.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۷۰-۷۱-۵
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: برنامه ریزی درسی - یادگیری آموزشی
شناسه افزوده: اسلامی، علی، ۱۳۶۴
شناسه افزوده: شکری، زهرا، ۱۳۶۹
رده بندی کنگره: PN۲۱۸۷
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۴۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۵۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: برنامه ریزی درسی و یادگیری آموزشی
مولفان: هادی اسمیه - علی اسلامی - زهرا شکری
ناشر: انتشارات شرفی (با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۱۸۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۷۰-۷۱-۵

تلفن مرکز بخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار
۷	فصل اول: کلیات آموزش و پرورش
۷	تاریخچه جهانی آموزش و پرورش
۹	آموزش و پرورش در ایران
۹	تاریخچه
۱۰	مولفه های آموزش جهانی
۲۳	هدف های آموزش و پرورش
۲۳	نقش و کارکردهای اجتماعی آموزش و پرورش
۲۶	مهارت های آموزشی تدریس مورد نیاز آموزگاران
۳۹	فصل دوم: برنامه درسی
۴۰	انواع برنامه درسی
۴۷	فصل سوم: برنامه درسی پنهان
۴۷	مولفه های برنامه درسی پنهان
۵۰	ضرورت توجه به برنامه درسی پنهان
۵۱	ابعاد برنامه درسی پنهان
۵۴	چارچوب و دیدگاههای برنامه درسی پنهان
۵۸	ویژگی های برنامه درسی پنهان
۵۹	فصل چهارم: برنامه ریزی درسی
۵۹	مفهوم، ماهیت و دیدگاه های نوین برنامه درسی
۶۰	مفهوم برنامه ریزی درسی
۶۱	تحولات مفهوم برنامه درسی
۶۲	انواع برنامه های درسی
۶۳	برنامه درسی به عنوان فرصت های طرح ریزی شده برای یادگیری
۶۴	برداشتهای متضاد از علم برنامه درسی
۶۴	مفهوم رویکرد برنامه درسی و انواع آن
۶۷	برنامه درسی نوظهور

۶۸ مبانی برنامه ریزی درسی
۷۳ تغییر و برنامه درسی
۷۵ برنامه ریزی درسی بر مبنای تغییرات و تحولات اجتماعی
۷۶ جامعه، مسایل و نیازهای آن
۷۸ مبانی اجتماعی برنامه درسی ملی
۸۱ رابطه مدرسه و جامعه
۸۳ فصل پنجم: یادگیری
۸۳ تعریف یادگیری
۸۴ سبک های یادگیری
۸۵ ماهیت یادگیری
۸۶ مفهوم یادگیری الکترونیکی
۸۶ مدل های یادگیری در محیط های الکترونیکی وب
۸۸ مدل های مختلف فضاهای یادگیری
۹۰ نظریه یادگیری
۹۲ یادگیری هشیارانه (یادگیری _ هوشیاری) یا یادگیری رسمی
۹۴ یادگیری به عنوان یک فرایند، نظریه یادگیری
۹۴ روند جاری در نظریه های یادگیری
۹۸ انگیزش و یادگیری
۹۹ عوامل انگیزش
۱۰۰ انگیزش درونی و انگیزش بیرونی
۱۰۵ فرا شناخت، خود تنظیمی و یاددهی، یادگیری در رویکرد یادگیری
۱۰۹ منابع و مآخذ
۱۰۹ منابع فارسی
۱۱۴ منابع لاتین

پیشگفتار

وظیفه آموزش و پرورش، افراد جامعه به عنوان عاملی پایه و بنیادی بر عهده نظام تعلیم و تربیت است. اهمیت عملکردهای آموزشی و پرورشی تا آنجاست که روسو آن را کشتی نجات دهنده بشر اجتماعی، کانت ابزاری برای انسان نمودن انسان و صاحب‌نظران دیگر جدای از ویژگی‌های فردی و هر نوع تبعیض آن را عاملی معنابخش به زندگی همه افراد جامعه می‌دانند. هر نظام آموزشی در تلاش است تا از طریق طراحی و تدوین برنامه‌های درسی مشخص، انواع مختلف دانش و مهارت‌ها را به دانش‌آموزان انتقال داده و آنها را برای بر عهده گرفتن نقش‌ها و مسئولیت‌هایشان در زندگی واقعی آماده سازد. دانش-آموزان در نظام‌های آموزشی تجارب بسیار ارزشمندی را فرا می‌گیرند که بخش اعظم آنها در برنامه‌های درسی طرح‌ریزی شده، مشخص نیست. در واقع، دانش‌آموزان بیش از آن چیزی که بصورت نظام‌مند و سازمان‌یافته از طریق مدارس و به واسطه معلمان به آنها آموزش داده می‌شود یاد می‌گیرند. فتحی‌واجارگاه و چوکده (۱۳۸۵) این بعد از برنامه درسی را که در بستر فرهنگ حاکم بر محیط آموزشی و بدون آگاهی معلمان و دانش-آموزان حاصل می‌شود و در قالب مجموعه‌ای از انتظارات و ارزش‌ها تبلور می‌یابد و کمتر معطوف به حوزه دانستنی‌ها و شناخت است برنامه درسی پنهان نام دارد که نقش محوری و ویژه‌ای را در مطالعات مربوط به برنامه درسی ایفا می‌کند.

از طرف دیگر در عصری که کتاب‌های درسی به سرعت کهنه می‌شوند و نوآوری دایما تجربه می‌شود، اهداف نهایی و کلی تعلیم و تربیت ناگزیر باید تغییر یابد. به سخن دیگر، روش‌های سنتی یادگیری و تدریس یعنی جایگاه منفعل فراگیران در محیط آموزشی و تکیه بر پر کردن ذهن از اطلاعات، دیگر جوابگوی نیازهای تربیتی نسل حاضر و آینده نخواهد بود و برای تربیت صحیح فراگیران نیاز است تا آنها آزادانه، خلاقانه و نقادانه به طور علمی بیان‌دیشند. برنامه‌های درسی مدارس و مراکز آموزشی باید نظم فکری را به

فراگیران منتقل کنند و چنان سازماندهی شوند که به جای ذخیره سازی حقایق علمی، درگیر مسئله نمایند و آنان را برای روبرو شدن با تحولات شگفت انگیز قرن بیست و یکم به طور فزاینده‌ای به مهارت‌های تفکر جهت تصمیم‌گیری مناسب و حل مسائل پیچیده جامعه مجهز نمایند.

علاوه بر این تفکر انتقادی، موضوعی مهم و اساسی در آموزش نوین است. همه‌ی مدرسان مایلند تفکر انتقادی را به فراگیرانشان یاد دهند. بسیاری از مراکز آموزشی امیدوارند، مدرسانشان از راهکارهای تدریس مهارت‌های تفکر انتقادی آگاه شوند و محدوده‌ای را خاص تدریس و تأکید بر تفکر انتقادی تعیین کنند و آن را گسترش دهند. همچنین، با طرح بعضی از مشکلات، مهارت‌های تفکر انتقادی فراگیران را محک بزنند (دی و شافرسمن، ۲۰۰۵). به همین دلیل متخصصان تعلیم و تربیت به جای انتقال حقایق علمی، پرورش و تقویت روش‌ها و نگرش‌های علمی را توصیه می‌کنند و به جای تولید مجدد حقایق علمی، فرایند را مورد توجه قرار داده‌اند. آنها معتقدند که فراگیران به جای کسب حقایق علمی باید به روش کسب حقایق علمی توجه کنند و به جای انباشت حقایق علمی در ذهن بیاموزند که چگونه شخصا فکر کنند، تصمیم بگیرند و درباره امور مختلف قضاوت کنند. فراگیران در فرایند آموزش باید بتوانند ادراک حسی، فهم نظریات مختلف و تفکر علمی و نقاد خود را تقویت کنند و توسعه دهند. رسیدن به چنین اهدافی مستلزم فرصت‌های مطلوب یادگیری است.

فصل اول

کلیات آموزش و پرورش

تاریخچه جهانی آموزش و پرورش

جهانی شدن آموزش و پرورش به دو رویداد مهم تاریخی بر می گردد که از نهضت فکری ریشه داری در سال ۱۹۶۸ بعنوان زنگ خطر بحران جهانی در فرانسه که به رویداد ماه و مه معروف است . نظام آموزشی موجود را زیر سوال برد ، بطور کلی اشتغال فکری فردی و اجتماعی ، تمامی افرادی که به نحوی وابسته به آموزش و پرورش بودند با نظام آموزش آن زمان ، سرنوشت ناخرسندی برای آنها رقم زده بود استادان دانشگاه پیشنهادهایی برای تغییر نظام آموزشی به وزیر وقت داده بودند اما مورد تصویب قرار نگرفته بود که دانش آموزان جزوه ای تحت عنوان دانش آموزان دبیرستانی حرفی برای گفتن دارند را منتشر کردند که ومصرانه خواستار مشارکت در تصمیم گیری های شده بودند (رووف، ۱۳۷۹)

دولت فرانسه تهدید به سقوط شده بود . پس از برقراری نظم دومین رویداد ، اجلاس کمیسیون ملی امریکا برای اعتلای آموزش و پرورش بود که در سال ۱۹۸۱ برگزار و منجر به گزارش تکان دهنده ای گردید که در سال ۱۹۸۳ با عنوان ملتی در معرض خطر انتشار یافت که اعلام نشانه های خطر به مسئولان آموزش و پرورش جهت رفع نارسایی ها بپردازد . هرچند در تاریخ آموزش و پرورش جهان حرکت های دیگری منجر به تغییرات گردید اما تا قبل از نیمه دوم قرن بیستم اغلب نظام های آموزشی در ساختارهای سنتی خود عمل می کردند . با بررسی اسناد و کتاب های نوشته شده ، بیانگر این نکته می

باشد که تا اواسط قرن بیستم نظام آموزش و پرورش به بیراهه رفته و بین آموزش و زندگی شکاف عمیقی را بوجود آورده است. آموزش و پرورش بعد از دهه ۷۰ میلادی گسترش بی سابقه ای پیدا کرده بطوریکه طی ۱۵ سال تعداد دانش آموزان جهان بیش از ۷۰ درصد و تعداد معلمان بیش از ۱۰۰ درصد و تعداد بزرگسالان که می توانستند بخوانند و بنویسند بیش از ۳۰ درصد افزایش یافته است (یونسکو ۱۹۸۴).

در ابتدای ربع قرن بیستم جهانیان دریافتند که آموزش و پرورش نمی تواند و نباید از واقعیت های زندگی دور بماند این موضوع ورد زبان ها شد و سرانجام نظام آموزش تازه را پی ریخت و معلم را در پایه و شالوده خود قرار داد.

از آن به بعد درگیرودار دگرگونی محتوایی برنامه ها و نوآوری های آموزش نقش معلم عمده ترین موضوعی بود که بیشترین توجه را به خود جلب می کرد، بهره گیری از علوم و فنآوری های جدید یعنی یاری جستن از آنها برای رویارویی با مهمترین چالش هایی که در آینده گریبانگیر بشریت می شوند گسترش دانش جهانی، بعبارتی گسترش فنآوری های اطلاعاتی و ارتباطی در قرن اخیر منجر به ظهور دانش جهانی شده است- در این زمینه مگ دالنا موک وین چیونگ چنگ در سال ۱۹۹۸ چارچوبی را مطرح کرده که در آن به پنج حوزه تقسیم شده است. وی دانش جهانی مربوط به هر یک از این حوزه ها را در این چارچوب ارائه داده که عبارتند از: فنی اقتصادی، انسانی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و آموزشی.

در حوزه فنی و اقتصادی نیازهای دانش جهانی به رقابت مثبت، مشارکت اقتصادی، تجارت جهانی و حفاظت از محیط زیست منجر خواهد شد.

دانش جهانی در تبادل فنآوری و توزیع اطلاعات بین ملت هاست.

حوزه دانش اجتماعی و انسانی شامل دانش جهانی برای دهکده جهانی و گسترش دوستی های بین المللی و تبادل و مشارکت اجتماعی میان خرده فرهنگ ها و دستیابی به رفع تبعیض نژادی مذهبی، ملی و جنسیتی مطلوب است.

حوزه دانش سیاسی ، به دانش جهانی برای مشارکت در فهم بین المللی و علایق وائتلاف مشترک در نهایت منجر به تعارضات بین المللی خواهد بود .

حوزه فرهنگی دانش ، پذیرش دیگر فرهنگها در جهت گسترش فرهنگ جهانی با حوزه آموزش دانش شامل دانش جهانی برای گسترش آموزش جهانی است و تبادل آموزش بین المللی و مشارکت را پرورش خواهد داد.

آموزش و پرورش در ایران

سوابق تعلیم و تربیت آدمی نشان می دهد که به علت ناچیز بودن مجموعه ی میراث اجتماعی و ساده بودن ارتباطات انسانی آموزش و پرورش به وسیله خانواده ها و بیش تر به صورت غیر عمدی انجام گردیده است. با گسترده شدن دامنه دانش ها و مهارت های بشری و توسعه فرهنگ و تمدن های مختلف افزایش جمعیت تراکم نفوس در شهرها و روستاها رفته رفته نوعی دخالت آگاهانه در جریان انتقال فرهنگ و تمدن به کودک و نوجوانان ضروری شمرده شده و ضمن توجه به تربیت غیر عمدی پدید آمد و سالمندان با توجه به مقاصد معین به پرورش خردسالان پرداختند و برای انجام دادن وظایف تعلیم و تربیت به صورت رسمی و عمدی طبقی ضوابطی به تدریج سازمان های متعددی را ایجاد کردند.

تاریخچه

در سال ۱۲۳۲ هجری شمسی و به دنبال تأسیس دارالفنون اولین بار وزارت خانه های به نام وزارت علوم تأسیس گردید. در سال ۱۲۸۸ هجری شمسی نام وزارت علوم به وزارت معارف اوقاف و صنایع مستظرفه تغییر یافت.

در سال ۱۳۱۷ هجری شمسی وزارت مذکور به نام وزارت فرهنگ خوانده شد. در سال ۱۳۴۳ هجری شمسی بر اساس قانون صرفاً امور آموزش و پرورش پیش دانشگاهی و دانشگاهی به وزارت آموزش و پرورش محول گردید. در سال ۱۳۴۶ هجری شمسی به موجب قانون کلیه امور مربوط به دوره های تحصیلی مربوط به دوره های تحصیلی پیش